

Oikeusministeriö
Lainvalmisteluosasto
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

OIKOJÄRJESTELMÄ

ad 18.09.2003
4376/41/2001
OM014:00/2001 davo

Viite: 4376/41/2001 - OM014:00/2001

OSAKEYHTIÖLAKITYÖRYHMÄN MIETINTÖ

- Lausuntopyyntö 13.5.2003

Yleistä

- Osakeyhtiön perusluonne säilytettävä ja pidettävä mielessä muutoksissa
- Muutokset tehtävä voimassa olevaan lakiin

HTM-tilintarkastajat ry – GRM-revisorer rf edustaa suurinta suomalaista tilintarkastajaryhmää, jonka jäsenet, lähes 800 HTM- ja yli 100 KHT-tilintarkastajaa, toimivat ensisijaisesti yksityisten osakeyhtiöiden, pääasiassa keskisuuren ja pienen yritystoiminnan, parissa eri puolilla Suomea ja joilla on päivittäisen käytännön työnsä kautta laaja, syvälinen kokemus näiden yhtiöiden talouteen ja hallintoon liittyvistä ongelmista sekä tarpeista.

Työryhmälle asetettu tavoite oli joustavan ja kilpailukykyisen osakeyhtiölain aikaan saaminen, jossa erityisesti pienyhtiöt otetaan huomioon selkeyttämällä lakia ja keventämällä pienyhtiöitä koskevaa sääntelyä. Esityksessä on mielestämme päädytty teoretisoituun ja käytännön tarpeille sekä ongelmille vieraaseen lopputulokseen unohtaen monilta osin osakeyhtiön perusluonne yhteisömuotona. Yhdistyksemme mielestä **voimassa olevan lain osittainen muuttaminen** on elinkeinoelämän ja yhteiskunnan kannalta parempi vaihtoehto kuin työryhmän esittämä osakeyhtiölain kokonaisuudistus.

Suurten pörssinoteerattujen yhtiöiden ja monikansallisten toimijoiden osalta ehdotettujen uudistusten ja ilmeisten parannusten suhteen emme näe ongelmia. Myönteisenä lakiesityksessä on mielestämme **asioiden uusi ryhmittely**, mikä tekee lain helpolukuisemmaksi ja selventää eri lakien välisiä suhteita.

Lausunnossamme keskityimme alla lueteltuihin asioihin, mitkä ovat yleisesti merkittäviä ja liittyvät kirjanpidossa, tilinpäätöksessä ja hallinnossa **yksityisten osakeyhtiöiden**, myös pienten toimintaan.

- Oman pääoman jaottelu
- Varojen jako yksityisissä yhtiöissä
- Maksukykykäsite
- Lähipiirin välisten liiketoimien sääntely
- Apportti- ja jälkiapporttisäännökset, omien osakkeiden panttaus
- Hallinto; yhtiöjärjestys, toimiala, pöytäkirjat, kyselyoikeus
- Yhtiörakenteen muuttaminen ja purkaminen sekä näiden verotus
- Tilintarkastus ja erityinen tarkastus

HTM-tilintarkastajat ry - GRM-revisorer rf

Osoite/Address
Kastelholmantie 2
FIN-00900 HELSINKI

Puhelin/Telephone
(09) 4767 9300
Int. +358 9 4767 9300

Telefax
(09) 4767 9306
Int. +358 9 4767 9306

Y-tunnus
0202444-4

E-mail/Internet
toimisto@htm.fi
www.htm.fi

HTM-tilintarkastajat ry:n jäsenet tarkastavat pienten ja keskisuurten osakeyhtiöiden asiantuntijoina vuosittain noin 60.000 osakeyhtiön tilinpäätökset ja hallinnot. Emme ole aikaisemmin voineet tuoda virallisesti esiin näkökohtiamme.

Oma pääoma, varojen jakaminen, maksukyky, realisoitumattomat arvonnousut, pääomalainat sekä omien osakkeiden panttaus

- *Esitys vaarantaa osakkeenomistajan ja velkojan turvan*
- *Maksukyvyn määrittäminen realisoituu vasta oikeudessa*

Työryhmän tiivistelmän mukaan ehdotuksessa ei puututa oman pääoman pysyvyyteen. Tämä on kuitenkin ristiriidassa esityksen tosiasiallisen sisällön kanssa. Esityksen mukaan kaikki muu kuin osakepääoma tulisi siirtymään vapaaksi omaksi pääomaksi ja kaiken vapaan oman pääoman saisi jakaa (8 luku, 1§). Ainoana rajoituksena olisi osakeyhtiön maksukyky. Myös realisoitumattomat arvonnousut olisivat esityksen mukaan kokonaan jakokelpoista vapaata omaa pääomaa (13 luku, 6§ ja 2 §).

Varojen jakoa voitonjakona ei missään olosuhteissa tule sallia muista kuin tilintarkastetuista jakokelpoisista varoista, mikä tahansa muu menettely johtaa käytännössä pääoman pysyvyyden ja vastuun vesittymiseen tai purkautumiseen. Varojen jako kesken vuotta voisi ongelmitta perustua edelliseen tilintarkastettuun varsinaiseen tilinpäätökseen, mutta olisi vaarallista ja ilman tilintarkastusta suoranaisesti uhkarohkeata sallia tämän ylittävä varojen jako tilintarkastamattoman välitilinpäätöksen perusteella. (5 luku, 21 §)

Mielestämme **oman pääoman nykyinen ryhmittely** ja määrittelyt tulee säilyttää, realisoitumattomat arvonnousut tulee ohjata sidottuun omaan pääomaan tai käsitellä jakokelvottomina erinä ja sijoitukset yhtiöön tulee käsitellä johdonmukaisesti sidottuna omana pääomana.

Pääomalainat (luku 12) voidaan siirtää vieraaseen pääomaan, mutta muuten niihin liittyvä voimassa oleva sääntely tulee säilyttää.

Oman pääoman ryhmittely esitetyssä muodossa johtaa epävarmuuteen eikä näytä yhtiön todellista oman pääoman tilaa. Näin sekä osakkeenomistajan että vieraan pääoman turva vaarantuu. Työryhmän esittämät uudet ratkaisumallit ovat hyvän kirjanpitolain sisällön varovaisuuden periaatteen kanssa ristiriitaisia.

Voimassa olevan osakeyhtiölain **selvitystilasäännökset** tulee säilyttää voimassa olevana lakina ja kehittää niitä. Nykyisiin selvitystilasäännöksiin sisältyvä varhaisessa vaiheessa varoitava järjestelmä on toimiva. Esityksessä kuvatut ongelmat eivät ole johtuneet selvitystilasäännöksistä, vaan pikemminkin alimitoitetusta osakepääomasta suhteessa sillä harjoitetun liiketoiminnan riskeihin.

Olemme huolestuneita siitä, että työryhmän ehdotus ei anna yksiselitteistä tukea oikeamääräisen varojen jaon arvioinnille etenkin pk-yrityksissä. Ehdotetut oman pääoman rakenteen muuttamiseen liittyvät säännökset johtavat varojenjaon laillisuuden ja yrityksen jatkamisen edellytysten arviointimahdollisuuteen vasta jälkikäteen, ehkä pitkälläkin aikaviiveellä ja silloinkin vain ajan mittaan muodostuvan oikeuskäytännön kautta. Se myös johtaa asiantuntemattomat helposti varojen laittomaan jakamiseen ja antaa sitä haluaville mahdollisuuden hyödyntää lain sallimia liiallisia vapauksia lain tarkoituksen vastaisesti.

Mahdollisuutta ottaa **yhtiön omia osakkeita pantiksi** on rajoitettava siten, että sidotulle omalle pääomalle jää vähintään täysi kate.

Lähipiirin välisten liiketoimien sääntely sekä apporti- ja jälkiapporttisäännökset

- *Lähipiirilainojen määrää rajoitettava sekä turvaavat vakuudet edellytettävä*
- *Jälkiapporttisäännökset myös yksityisille yhtiöille*

Ehdotus sisältää voimassa olevaan osakeyhtiölakiin kirjoitetun lähipiirinormiston purkamisen kokonaisuudessaan. Osakeyhtiön ja sen lähipiirin välisten liiketoimien sääntely kuten myös selkeät apporti- ja jälkiapporttisäännökset ovat mielestämme velkojien suojan sekä mm. vähemmistöosakkeenomistajien suojan kannalta välttämättömiä. Lähipiirilainojen sallittu yhteismäärä on tarpeellista rajoittaa vastaamaan enintään jakokelpoisen vapaan oman pääoman määrää. Yhtiön on myös saatava turvaavat vakuudet lähipiirilainoille. Niistä ei saa syntyä luottotappiota yhtiölle.

Jälkiapporttisäännösten pitää koskea myös yksityisiä osakeyhtiöitä. Tämä poistaisi ongelmat muodollisen osakepääoman maksun osalta.

Hallinto; yhtiöjärjestys, toimiala, pöytäkirjat

- *Yhtiöjärjestys pitää säilyttää, yleistoimiala vain toimimattomissa yhtiöissä*
- *'Hallituksen yhtiö, ei omistajien yhtiö' -lähestymistapa ei ole toivottava*

Lain uudistamisen yhtenä tavoitteena on selkeyttää ja yksinkertaistaa osakeyhtiön toimintaa. Useat esitetyistä yksinkertaistamistoimenpiteistä ovat ristiriidassa osakeyhtiön yhteisömuodon erityisen perusluonteen edellyttämien pelisääntöjen kanssa mm. poistaen tervettä yritystoimintaa suojaavaa ja osakeyhtiömuodolle olennaista kontrollia ja vastoin tavoitetta hankaloittavat ja monimutkaistavat yhtiön toimintaa.

Perustamissopimus ei voi eikä saa korvata yhtiöjärjestystä. Yhtiöjärjestyksen asiasisältöön vaikuttavat asiat ovat ehdotetussa lakitekstissä hajallaan ja mikäli niitä ei kirjata yhtiöjärjestykseen, ne on haettava yhä uudelleen perustamissopimuksesta tai lakitekstistä. Perusyhtiöjärjestysmalli olisi pitänyt sisällyttää jo osakeyhtiölakityöryhmän mietintöön ja osakeyhtiölain yhtiöjärjestyspykälään pitää liittää luettelo yhtiöjärjestyksen tyypillisistä sisältökohdista pykäläviitteineen.

HTM-tilintarkastajat ry - GRM-revisorer rf

Osoite/Address
Kastelholmantie 2
FIN-00900 HELSINKI

Puhelin/Telephone
(09) 4767 9300
Int. +358 9 4767 9300

Telefax
(09) 4767 9306
Int. +358 9 4767 9306

Y-tunnus
0202444-4

E-mail/Internet
toimisto@htm.fi
www.htm.fi

Yleistoimiala voitaisiin sallia **vain toimimattomissa osakeyhtiöissä**. Pienimmissä osakeyhtiöissä niiden toiminnan ja omistajien yksityistalouden raja hämärtyisi merkittävästi, mikäli toimialaa ei enää ilmoitettaisi (esim. 6 luku, 17 §). Myös viranomaisvalvonta vaikeutuisi ja syntyisi turhia ristiriitoja yhtiön ja verottajan välillä. Ns. yleistoimiala johtaisi ilmeisiin ongelmiin myös suurissa yhtiöissä, koska tällainen toimialamäärittely ei käytännössä asettaisi mitään rajoja hallituksen toiminnalle.

Esitetty osittainen **pöytäkirjojen kirjoittamisvelvoitteesta luopuminen** pikemmin hämää kuin selkeyttää käytännön hallintoa ja olisi pikemminkin vain asiakirjan nimityskysymys (5 luku, 1 §, 6 luku 17 §). Toisaalta, jos osakeyhtiössä samat henkilöt omistajina muodostavat sekä yhtiökokouksen että hallituksen, hallituksen pöytäkirjat voitaisiin jättää kokonaan laatimatta siltä osin kuin asiat kirjataan yhtiökokouksen pöytäkirjaan.

Vastuusuhteiden määrittämisen ja valvonnan kannalta hallituksen jäseniltä pitää edelleen pyytää kirjallinen suostumus.

Jos ehdotetulla tavalla laista poistetaan pienten osakeyhtiöiden osalta sekä osakaiden oikeus tutustua kirjanpitoon ja asiakirjoihin että tilintarkastuspakko, näiden yhtiöiden toimintaan osallistumattomilta vähemmistöosakkailta poistettaisiin kaikki tehokkaat keinot valvoa osakasoikeuksiaan.

Työryhmän esitys lisää hallituksen toimivaltuuksia liikaa vaikeuttaen entisestään osakkeenomistajien mahdollisuuksia vaikuttaa yhtiössä. Tämä 'hallituksen yhtiö, ei omistajien yhtiö' -lähestymistapa ei ole toivottava kehitys osakeyhtiössä.

Yhtiörakenteen muuttaminen ja purkaminen

- *Lievempi verotus ja suojautuminen velkojilta ohjaa osakeyhtiön muodossa toimimiseen*

Suomessa yritystoiminnassa osakeyhtiömuodon käyttö on erittäin laajaa sellaisessakin toiminnassa, johon mm. henkilöyhtiömuoto soveltuisi hallinnollisesti paremmin. Erityisesti pienten yritysten kohdalla syynä osakeyhtiömuodon valintaan ei ole ollut tämän yhtiömuodon hallinnollinen ylivoimaisuus, vaan pikemminkin osakeyhtiömuotoa suosiva muita yhtiömuotoja keskimäärin **lievempi verotuskohtelu**. Toisena merkittävänä syynä osakeyhtiömuodon erittäin laajaan käyttöön pienyhtiöissä on pyrkimys **suojata omistajan omaisuus velkojilta**, koska vastuunalaisen yhtiömiehen henkilökohtaisen vastuun sijasta osakeyhtiössä sen toiminnasta vastaa ensisijaisesti sen kasvoton osakepääoma. Tämä pyrkimys ei kuitenkaan käytännössä toteudu, jos rahoittajat vaativat osakeyhtiön omistajilta lisävakuuksia. Työryhmä on lähtenyt korjaamaan tätä vääristymää muuttamalla osakeyhtiölakia liian pitkälle henkilöyhtiölain suuntaan.

Esityksessä on ansiokkaasti otettu mukaan ja kuvattu konkreettisesti mahdollisuus muuttaa yksityinen osakeyhtiö osuuskunnaksi tai henkilöyhtiöksi sekä osakeyhtiön purkaminen. Toisaalta nämä säännökset saavat käytännön merkityksensä vasta sitten, kun myös verolakeja muutetaan neutraliteettiperiaatteen mukaisesti kohte-

HTM-tilintarkastajat ry - GRM-revisorer rf

Osoite/Address
Kastelholmantie 2
FIN-00900 HELSINKI

Puhelin/Telephone
(09) 4767 9300
Int. +358 9 4767 9300

Telefax
(09) 4767 9306
Int. +358 9 4767 9306

Y-tunnus
0202444-4

E-mail/Internet
toimisto@htm.fi
www.htm.fi

lemaan eri yhtiömuotoja samalla tavoin. Nyt ilmeisen vääristynyt yhteisömuotora-
kenne pääsisi näiden molempien korjausten jälkeen tervehtymään, kun pienet osa-
keyhtiöt myös käytännössä voisivat muuttua henkilöyhtiöiksi. Pienissä henkilöyh-
tiöissä tilintarkastuksesta luopumiselle ei ole vastaavia yhtiörakenteeseen liittyviä
esteitä kuin osakeyhtiöissä.

Sinänsä tarpeelliset säännökset osakeyhtiön muuttamiseksi taaksepäin toiseen yh-
tiömuotoon voisi ongelmitta toteuttaa työryhmän esittämällä tavalla (luku 19) myös
nykyistä osakeyhtiölakia muuttamalla.

Tilintarkastus ja erityinen tarkastus

- *Osakeyhtiön perusluonne edellyttää kontrollia*
- *Maksukyvyn määrittäminen hankalaa ja johtaa monenlaisiin vaikeuksiin*
- *Rajojen asettaminen johtaisi hankaluuksiin*
- *Olettamuksiin perustuvat kokeilut eivät saa kuulua lainsäädäntötyöhön*

Kannatamme työryhmän esitystä, jonka mukaan osakeyhtiöön voitaisiin valita vain
tilintarkastuslain mukaan hyväksytty tilintarkastaja. Lainsäädännön tulkinnat ja hal-
linnon tarkastaminen sekä tilintarkastajan vastuu vaativat sellaista erityisosaamista,
joka useimmilta maallikkotilintarkastajilta puuttuu. Nk. maallikkotilintarkastuksen
poistuessa pitää ottaa kuitenkin huomioon tarvittava siirtymäaika.

Vastustamme esitystä tilintarkastusvelvoitteen muuttamiseksi siten, että tilintarkas-
tajaa ei tarvitsisi lainkaan valita suurimpaan osaan suomalaisista osakeyhtiöistä.
Näin voisi enimmillään jopa yli 60.000 osakeyhtiötä jäädä täysin ilman osakeyhtiö-,
kirjanpito-, vero- ym. lainsäädännön noudattamisen tarkastamista ja voittovarojen
oikean jakamisen varmennusta..

**Pienten ja keskisuurten yritysten vähemmistöosakkaiden ja velkojien oikeudet
jäisivät tilintarkastusvelvoitteen poistuessa käytännössä suojaamatta.**

Lähivuosina huomattavasti lisääntyvien sukupolvenvaihdosten yhteydessä epä-
likvidien vähemmistöosakkeiden omistajien määrä lisääntyy merkittävästi ja heidän
asemansa on turvattava sellaisilla keinoilla, jotka eivät vaadi laajoja oikeusproses-
seja.

Pääsääntöisesti pienyrittäjä ei ole kirjanpidon, osakeyhtiölain eikä elinkeinoverolain
asiantuntija. Myös monet vakuutus- ja työsuhdelainsäädännön täyttämiselvöllisuu-
det jäävät helposti hoitamatta, ellei asiantuntija tarkasta niitä. Verotuksen osalta
mahdolliset seuraamukset esimerkiksi jälkiverotuksen muodossa yritykselle niiden
tahattomistakin laiminlyönneistä voivat olla huomattavat ja usein helposti vältettävissä
tilintarkastuksen yhteydessä tapahtuvan neuvonnan kautta. Käytännössä on
osoittautunut, että tilintarkastuksen yhteydessä yrityksessä havaitut korjaustarpeet
ja yritysjohtoon kanssa käyty keskustelut johtavat usein jopa huomattavasti tilintar-
kastuspalkkiota suurempiin kustannussäästöihin.

HTM-tilintarkastajat ry - GRM-revisorer rf

Osoite/Address
Kastelholmantie 2
FIN-00900 HELSINKI

Puhelin/Telephone
(09) 4767 9300
Int. +358 9 4767 9300

Telefax
(09) 4767 9306
Int. +358 9 4767 9306

Y-tunnus
0202444-4

E-mail/Internet
toimisto@htm.fi
www.htm.fi

Velvollisuus valita hyväksytty tilintarkastaja kaikkiin osakeyhtiöihin pitää sisällyttää lakiin eikä käynnistää epävarmoja kokeiluja siitä, minkälaiset seuraukset syntyvät tilintarkastuksen ja tilinpäätösten antamien tietojen varmentamisen poisjättämisestä. Jos nyt esitetyillä muutoksilla pyritään poistamaan yksi lähes 1.000 hengen koulutettu ammattikunta, sen uudelleenrakentaminen kestää vuosia. Tilintarkastusta korvaavia järjestelmiä Suomessa ei ole.

Suomessa pitää säilyttää suomalainen tilintarkastusperinne, jossa etenkin pienten yhtiöiden kohdalla tilintarkastaja suorittaessaan lakisääteistä tilintarkastusta samalla suorittaa myös lain puitteissa tapahtuvaa ennakolta ehkäisevää neuvontatoimintaa sekä yrityksen itsensä että myös sen kaikkien sidosryhmien intressissä. Tällaisia ovat mm. verottaja, rahoittaja, työntekijät, tavarantoimittajat ja koko elinkeinoelämä terveen yrittäjyyden ja luotettavien tilinpäätösten muodossa. Harmaa talous ja rahanpesu siirtyvät sellaisiin maihin, joissa niiden toimintaa ei valvota. Suomeen tämän sallivia porsaanreikiä ei pidä tietoisesti rakentaa.

Olemme valmiit antamaan myös yksityiskohtaisemmat perustelut edellä esitetyille kannanotoillemme osakeyhtiölakityöryhmän mietinnöstä ja lakiesityksestä.

HTM-TILINTARKASTAJAT RY

Ossi A. Saarinen HTM
yhdistyksen puheenjohtaja

Kari W. Saari KHT
hallituksen jäsen